

Zaak C-714/22

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

22 november 2022

Verwijzende rechter:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

21 november 2022

Verzoekster:

S.R.G.

Verweerster:

Profi Credit Bulgaria EOOD

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

De procedure is gebaseerd op artikel 267, eerste alinea, VWEU.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de verwijzing

Geding over de geldigheid van een consumentenkredietovereenkomst waarbij de betaling van een pakket van vrijwillige nevendiensten is afgesproken. Daarbij zijn de volgende vragen aan de orde: Vormen deze diensten, ofschoon zij niet zijn opgenomen in het jaarlijkse kostenpercentage (hierna: „JKP”) van het krediet, werkzaamheden in het kader van het opnemen en het beheer van het krediet? Kunnen deze aanvullende diensten derhalve worden aangemerkt als oneerlijke bedingen in de zin van richtlijn 93/13/EEG en moeten zij worden beschouwd als deel van de „totale kosten van het krediet”, die overeenkomstig richtlijn 2008/48/EG bepalend zijn voor de berekening van het JKP? Hoe dienen de gerechtskosten in het licht van de eerdere rechtspraak (arrest in de gevoegde zaken C-224/19 en C-259/19) van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna:

„Hof”) te worden verdeeld, wanneer in een consumentenovereenkomst oneerlijke bedingen worden vastgesteld?

Prejudiciële vragen

1. Moet artikel 3, onder g), van richtlijn 2008/48/EG aldus worden uitgelegd dat de kosten voor nevendiensten die bij een consumentenkredietovereenkomst zijn overeengekomen, zoals de kosten voor de mogelijkheid tot uitstel van betaling en tot vermindering van termijnen, deel uitmaken van het jaarlijks kostenpercentage (JKP) voor het krediet?

2. Moet artikel 10, lid 2, onder g), van richtlijn 2008/48/EG aldus worden uitgelegd dat de onjuiste vermelding van het JKP in een kredietovereenkomst tussen een ondernemer en een consument als kredietnemer moet worden beschouwd als ontbrekende vermelding van het JKP in de kredietovereenkomst, en de nationale rechter de rechtsgevolgen moet toepassen die in het nationale recht worden verbonden aan het ontbreken van de vermelding van het JKP in een consumentenkredietovereenkomst?

3. Moet artikel [23] van richtlijn 2008/48/EG aldus worden uitgelegd dat een in het nationale recht vaststelde sanctie in de vorm van de nietigheid van de consumentenkredietovereenkomst, waarbij alleen het verstrekte kapitaalbedrag moet worden terugbetaald, evenredig is wanneer het JKP niet nauwkeurig in de consumentenkredietovereenkomst is vermeld?

4. Moet artikel 4, leden 1 en 2, van richtlijn 93/13/EEG aldus worden uitgelegd dat de vergoedingen voor een pakket van nevendiensten die in een afzonderlijke aanvullende overeenkomst bij een consumentenkredietovereenkomst als hoofdovereenkomst zijn overeengekomen, moeten worden beschouwd als onderdeel van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst en derhalve niet op oneerlijkheid kunnen worden getoetst?

5. Moet artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG juncto punt 1, onder o), van de bijlage bij de richtlijn aldus worden uitgelegd dat een beding in een overeenkomst inzake nevendiensten bij een consumentenkrediet oneerlijk is, wanneer de consument daarin de abstracte mogelijkheid wordt geboden om zijn betalingen uit te stellen en anders te plannen en hij ook kosten moet betalen wanneer hij geen gebruikt maakt van die mogelijkheid?

6. Moeten artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG en het doeltreffendheidsbeginsel aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een regeling op grond waarvan het in de volgende gevallen mogelijk is om een deel van de gerechtskosten op de consument te verhalen: 1) wanneer het verzoek tot verklaring voor recht dat bepaalde bedragen wegens het vastgestelde oneerlijke karakter van een beding niet verschuldigd zijn, gedeeltelijk wordt toegewezen [...], 2) wanneer het voor de consument bij de berekening van de vordering praktisch onmogelijk of uiterst moeilijk is zijn recht uit te oefenen en 3) steeds

wanneer er sprake is van een oneerlijk beding, ook indien het bestaan van het oneerlijke beding noch geheel noch gedeeltelijk rechtstreeks van invloed is op de hoogte van de vordering van de kredietgever of het beding niet rechtstreeks verband houdt met het voorwerp van de procedure?

Aangehaalde bepalingen van Unierecht en rechtspraak van het Hof

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, in het bijzonder artikel 3, lid 1, artikel 4, lid 2, artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1

Richtlijn 2008/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van richtlijn 87/102/EEG van de Raad, in het bijzonder artikel 3, onder g), artikel 10, lid 2, onder g), en artikel 23

Arrest van 20 september 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745)

Arrest van 16 juli 2020, Caixabank en Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, gevoegde zaken C-224/19 en C-259/19, EU:C:2020:578, met name punt 5 van het dictum

Aangehaalde bepalingen van nationaal recht

Zakon za zadalzheniata i dogovorite (Bulgaarse wet inzake verbintenissen en overeenkomsten), in het bijzonder artikel 26

Zakon za potrebitelskia kredit (Bulgaarse wet op het consumentenkrediet) (hierna: „ZPK”), in het bijzonder de artikelen 10a, 11, 19, 21 tot en met 24 en 33, alsmede § 1 van de Dopalnitelni razporedbi (aanvullende bepalingen) bij deze wet

Grazhdanski protsesualen kodeks (Bulgaarse wetboek van burgerlijke rechtsvordering), in het bijzonder artikel 7, lid 3, en artikel 78

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Op 10 oktober 2019 hebben verzoekster en verweerster een consumentenkredietovereenkomst ten bedrage van 5 000 Bulgaarse lev (BGN) gesloten met een looptijd van 36 maanden, een debetrentevoet van 41,00 % per jaar, een JKP van 49,02 % en een totale kredietverplichting van 8 765,02 BGN. Naast de totale kredietverplichting zijn in de kredietovereenkomst vergoedingen voor de volgende vrijwillige nevendiensten vervat: a) verlening van het recht op versnelde behandeling van de aanvraag en versnelde uitbetaling van het krediet („Fast”) à 1 250 BGN en b) verlening van het recht op aanpassing van de aflossingstermijnen van het krediet („Flexi”) à 2 500 BGN. Deze bedragen zijn vervat in de aflossingstabel als bestanddeel van de overeenkomst, waardoor de

totale kredietverplichting 12 515,02 BGN bedraagt, af te lossen in 36 gelijke maandelijkse termijnen van 347,64 BGN. Tussen partijen is onbetwist dat verweerster het bedrag van 5 000 BGN daadwerkelijk aan verzoekster heeft uitbetaald.

- 2 Blijkens de kredietovereenkomst heeft de klant vooraf uitdrukkelijk te kennen gegeven de vrijwillige nevendiensten, waarvan de gebruikscondities uitgebreid staan beschreven in verweersters algemene voorwaarden, te willen aanschaffen. Zo heeft de klant die de nevendienst „Fast” heeft aangeschaft, recht op versnelde behandeling van zijn kredietaanvraag en wordt het toegekende bedrag zodra de aanvraag is toegewezen binnen 24 uur na ondertekening van de vereiste documenten aan hem uitgekeerd. Zo ook heeft de klant die de nevendienst „Flexi” heeft aangeschaft, recht op wijziging van zijn aflossingstabel onder specifieke voorwaarden. Hij kan om specifiek vermelde redenen, zoals arbeidsongeschiktheid, werkloosheid, verlies van of schade aan zijn vermogen als gevolg van een calamiteit, een beroep doen op uitstel van betaling of verlaging van een bepaald aantal aflossingstermijnen.
- 3 Ten gronde is tussen partijen niet in geding dat de consument bij het sluiten van de kredietovereenkomst de genoemde nevendiensten vrijwillig heeft willen aanschaffen. Er is niet aangevoerd dat verzoekster zou zijn misleid over de aard van de met haar gesloten overeenkomst. Evenmin is in de procedure aangevoerd dat verweerster de kredietaanvraag zou hebben afgewezen, indien de nevendiensten niet werden betaald.
- 4 Volgens de in casu toepasselijke nationale wettelijke bepalingen van de ZPK mag de kredietgever geen betaling van kosten of vergoedingen vragen voor diensten die betrekking hebben op de opname en het beheer van het krediet (artikel 10a, lid 2). Het JKP van het krediet wordt gedefinieerd als de totale, actuele of toekomstige, kosten van het krediet voor de consument en mag een bepaald plafond niet overschrijden (artikel 19, leden 1 en 4). Daarbij zijn zowel de hoogte van het JKP alsook het totale door de consument te betalen bedrag, welke op het moment van het sluiten van de overeenkomst over het krediet moeten worden berekend, dwingende kenmerken van een consumentenkredietovereenkomst (artikel 11, lid 1, punt 10). Tegelijk is elk beding in een consumentenkredietovereenkomst dat ertoe strekt of tot gevolg heeft dat de vereisten van de ZPK worden ontdoken, nietig (artikel 21); indien niet aan de vereisten inzake de vermelding van het JKP is voldaan of het bovengrens ervan is overschreden, is de consumentenkredietovereenkomst ongeldig (artikel 22). Indien de consumentenkredietovereenkomst ongeldig wordt verklaard, is de consument slechts gehouden tot terugbetaling van het nettobedrag van het krediet en is hij geen rente of andere kredietkosten verschuldigd (artikel 23).
- 5 Verzoekster heeft bij de verwijzende rechter een negatief declaratoire vordering ingesteld. Zij vordert dat voor recht wordt verklaard dat zij jegens verweerster een bedrag van in totaal 7 515,02 BGN niet verschuldigd is. Daarvan betreft 1) 3 765,02 BGN contractuele rente, bestaande uit de jaarlijkse debetrentevoet en het

JKP voor de gehele duur van de kredietovereenkomst, 2) 1 250 BGN de vergoeding voor de nevendienst „Fast”, en 3) 2 500 BGN de vergoeding voor de nevendienst „Flexi”.

Voornaamste argumenten van de partijen in het hoofdgeding

- 6 S.R.G. stelt dat de bepalingen van de consumentenkredietovereenkomst op grond waarvan de jaarlijkse rente, het JKP en de vergoeding voor de nevendiensten moet worden betaald, in strijd met de goede zeden en daarom nietig zijn. Zij stelt voorts dat de nevendiensten (bestaande uit de behandeling van de kredietaanvraag en de uitbetaling van het krediet) in haar ogen gewone werkzaamheden in het kader van het kredietbeheer vormen en daarom niet hoeven te worden vergoed. Volgens haar is zij voor deze vergoedingen geen betaling verschuldigd aangezien deze voor beide nevendiensten in totaal 3 750 BGN bedragen, dat wil zeggen meer dan de helft van het toegekende kredietbedrag, en daarom in strijd zijn met de goede zeden. De vergoedingen in kwestie zien niet op diensten buiten de hoofdvordering van de kredietgever, maar op kosten voor kredietopneming of werkzaamheden in het kader van het kredietbeheer. Daarmee is er sprake van schending van het uitdrukkelijke verbod dat de kredietgever geen kosten en vergoedingen mag vragen voor werkzaamheden in het kader van het opnemen en het beheer van het krediet. Bovendien betoogt verzoekster dat de nevendiensten onderdeel zijn van de contractuele vergoeding en in zoverre moeten worden begrepen in het JKP. De vergoedingen voor deze nevendiensten houden voor de consument kosten in en zijn dus verborgen kredietkosten, die bijgevolg in de berekening van het JKP moeten worden betrokken. Indien echter de kosten voor de nevendiensten in kwestie bij het JKP worden opgeteld, wordt de in de ZKP hieraan gestelde bovengrens overschreden en leidt dit tot de ongeldigheid van de consumentenkredietovereenkomst.
- 7 Verweerster stelt dat verzoekster in haar kredietaanvraag zelf heeft besloten tot de aanschaf van de nevendiensten. Zij beschikte over de vereiste aanvullende precontractuele informatie over in de overeenkomst vervatte prestaties. Verweerster stelt dat de jaarlijkse debetrentevoet vast is en dat in haar algemene voorwaarden, die deel uitmaken van de gesloten consumentenkredietovereenkomst, wordt vermeld waaruit de contractuele vergoeding bestaat, welke voorwaarden voor de toepassing van de debetrentevoet gelden en hoe het JKP is berekend. Daarnaast zijn de maandelijkse aflossingstermijnen die concreet over de gehele looptijd van de overeenkomst verschuldigd zijn, vervat in de aflossingstabel. De algemene voorwaarden voorzien in het herroepingsrecht van de consument. Verweerster betwist de stelling dat de clausules betreffende de aanschaf van de nevendiensten in strijd zijn met de goede zeden, aangezien verzoekster voor deze extra mogelijkheden heeft gekozen en deze geen dwingende voorwaarde vormen voor het sluiten van de kredietovereenkomst. Zij acht derhalve de stelling van verzoekster dat er sprake is van oneerlijke bedingen ongegrond. Verweerster betoogt dat verzoekster gebruik heeft gemaakt van de diensten van de nevenovereenkomst, te weten

versnelde behandeling van de kredietaanvraag, versnelde uitbetaling van het krediet en opschorting van contractueel overeengekomen aflossingstermijnen.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 8 Volgens de verwijzende rechter is in het hoofdgeding in wezen de vraag aan de orde of de kredietovereenkomst in het algemeen en de bedingen betreffende de aanschaf van de nevendiensten in het bijzonder, geldig zijn. Krachtens de Bulgaarse wetgeving is de ter beslechting van het geding aangezochte rechter verplicht om ambtshalve rekening te houden met de oneerlijke bedingen in een consumentenkredietovereenkomst zoals die welke in casu aan de orde is.
- 9 In deze context rijst voor de verwijzende rechter allereerst de vraag hoe het JKP in een consumentenkredietovereenkomst bepaald wordt. Naar nationaal recht wordt een consumentenkredietovereenkomst waarin niet aan de wettelijke vereisten inzake de vermelding van het JKP is voldaan, ongeldig verklaard en is de consument uit dien hoofde enkel gehouden tot terugbetaling van het ontvangen bedrag, zonder rente of kosten. Evenzo begrijpt de verwijzende rechter het arrest van het Hof in de zaak EOS KSI Slovensko (C-448/17), volgens hetwelk niet is voldaan aan het vereiste van artikel 4, lid 2, van richtlijn 93/13/EEG, indien het beding betreffende de hoogte van het JKP onduidelijk is geformuleerd. Daarom hoeft de nationale rechter zulke bedingen niet toe te passen. Niettemin moet volgens de verwijzende rechter worden onderzocht of de sanctie waarin het nationale recht voorziet, te weten de ongeldigverklaring van de consumentenkredietovereenkomst indien deze wat betreft de vermelding van het JKP niet aan de dwingende vereisten voldoet, passend of evenredig is in de zin van artikel 23 van richtlijn 2008/48/EG. Deze vraag moet worden onderzocht in het licht van verzoeksters stelling dat de kredietgever bij de berekening van het JKP in de overeenkomst bewust de vergoedingen voor de nevendiensten, die naar de inhoud geen nevendiensten maar werkzaamheden in verband met het opnemen en het beheer van het krediet zijn, buiten beschouwing heeft gelaten. Volgens de verwijzende rechter dient dan ook de vraag te worden beantwoord of de onjuiste vermelding van de hoogte van het JKP in een consumentenkredietovereenkomst moet worden gelijkgesteld aan het ontbreken van een dergelijke vermelding. Dienovereenkomstig moet de daaruit voortvloeiende vraag worden beantwoord of de overeengekomen vergoedingen voor „nevendiensten” (die bij de sluiting van de overeenkomst in de aanvankelijke aflossingstabel waren opgenomen en volledig betrekking hebben op de wijze van aflossing van het krediet en niet op de ontvangst van andere waren of goederen) kosten vormen die overeenkomstig artikel 3, onder g), van richtlijn 2008/48/EG in het JKP moeten worden opgenomen. Derhalve moet worden verduidelijkt of de betaling van een dergelijke vergoeding in dit geval het „eigenlijke voorwerp” vormt van een met de kredietovereenkomst verbonden overeenkomst dan wel een aanvullende voorwaarde, en dienovereenkomstig een extra kost, van de kredietovereenkomst.

- 10 Ten slotte wenst de verwijzende rechter te herinneren aan punt 5 van het dictum van het arrest van het Hof van 16 juli 2020, Caixabank en Banco Bilbao Vizcaya Argentaria (gevoegde zaken C-224/19 en C-259/19), dat luidt als volgt: „Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 en het doeltreffendheidsbeginsel moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een regeling waarbij een deel van de proceskosten voor rekening van de consument kan komen, en dit naargelang van de hoogte van de onterecht betaalde bedragen die hem wegens de nietigverklaring van een oneerlijk contractueel beding moeten worden terugbetaald, aangezien die regeling een aanzienlijk obstakel vormt dat consumenten kan ontmoedigen het hun door richtlijn 93/13 verleende recht op een effectieve rechterlijke toetsing van het potentieel oneerlijke karakter van contractuele bedingen uit te oefenen.” Gelet hierop rijst voor de ter beslechting van het geding aangezochte rechter de vraag of deze uitlegging alleen van toepassing is in de gevallen waarin het voor de consument praktisch onmogelijk of uiterst moeilijk is zijn recht uit te oefenen, wanneer de vordering tot terugbetaling van de betalingen die op grond van het oneerlijke beding zijn verricht, kan worden berekend, of in alle gevallen, met inbegrip van het geval dat sprake is van een oneerlijk beding dat noch geheel noch gedeeltelijk van invloed is op de hoogte van de vordering, die niet rechtstreeks samenhangt met het voorwerp van de procedure, en dus met de verplichting jegens de kredietgever. De vraag staat in verband met het voorwerp van het hoofdgeding, aangezien, voor zover de vergoedingen voor „nevendiensten” het „eigenlijke voorwerp” van een met de kredietovereenkomst verbonden overeenkomst vormen en dus buiten de berekening van het JKP zouden moeten vallen, bij de beslechting van het geding ook uitspraak zou moeten worden gedaan over de verdeling van de gerechtskosten. Volgens het nationale recht is het aandeel in de proceskosten afhankelijk van de mate waarin de vordering wordt toegewezen of afgewezen, ongeacht de hoedanigheid van de partij in de procedure.